

Kentin Özüne İlişkin Söylemler

Doç. Dr. KIYMET GİRAY

20 Yüzyılın son çeyreğinin insanları kentlerle özdeşirler.

Kırsal kesimlerin yaşamını geride bırakan, var olan kentlere doğru hareket eden ya da yeni kurulan kentlerin birey olan insanlar, yeni yaşamın değişiminin özsel karakteristiğidir.

Kentliler ve kente yeniden gelenler iki “şey” öbeği arasında yabancılaşmanın getirdiği gerilimi yaşarlar.

Bir yanda kent yaşamının kültürel değerler bütünü, diğer yanda uyum öncesi karşı gelme süreci yer alır. Kültürlerin kaynaşması, çoğun bireylerin sayısal baskınlığın ediminde ortaya çıkan edinçlere koşuttur. Dışarıdan gelip bir şeyde belli bir değişiklik yapan güç, yani edilgi, kentin doğasında var olan elit bir kültür katmanlarına eklenirken, ortaya çıkan; anlaşma, anlaşılır olma ve anlama ortamı, yeni bütünsel oluşumlarının bağlamlarını kurmaya başlar.

Bu oluşumlar, kentli olma bilincine uzanan yolda ortaya çıkan ilksel boyutu işaret etmek ister. Kentli olmanın temel karakteristiği, kent içinde varolma anlamının çok ötesinde, kent kültürüne ilişkin bilgi edinme, aydınlanan bilgi ve kültür katmanlarını özümseme, yorumlama ve gönderimler bütünlüğü olarak kenti kavramaktır. Kentli olmak, ona ilişkin değerleri kendine mal etmek, kent içinde var olmanın bütünsel anlamlılığını kavramaktır.

Bu sancılı süreç, kentli ve yerli kentli arasındaki kültürel değerleri sorgularken, sanat kendisine bu sorgunun içinde bir yer bulacak, değişimin vurucu eklemlerini belgeleyecek ve çarpıcı gelişimini sunacaktır. Soyut Dışavuruculara karşı olarak yeni figürasyoncular ortaya çıkacaktır. Neil Jenny, Jennifer Bartlett kaybolan ve yok edilerek insan yaşamına baskı oluşturan doğa sorunları üzerine örnekler verirken, Eric Fischl, Leon Golup resimleri expressive figürasyona yönelecektir. “Grotesquely expressive figürasyon” yeni bir biçim olarak dünya sanatçılarının ilgi odağına yerleşecektir. Dünya insanının politik ve psikolojik baskı altında yaşadığı gerilimin ressamı, insanlığa egemen devletlerin savaşlarına, kentlere denetlenmeye göçün olumsuz değişimine ve yeşil dokusuna karşı uyarıcı ve vurgulayıcı resimler üretirler. Bu toplumlara ilgilendiren önemli değişimlerin yarattığı gerilimi, eleştiren bir gözlemlerle sanata dönüştüren yeni bir toplumsal gerekliliktir.

Özellikle Neşet Günal atölyesini mezunu olan Resul Aytemur, figüratif anlatımlarının merkezine kenti; kentin doğasını ve insanını yerleştirir. Onun için kent giderek yok olan parklar ve bahçelerdir ve Kent insanları farklı yaşam katmanlarının figürleridir.

Kimi zaman genel evlerin kapılarını aralar Aytemur. Bedenin tecimsel alışverişinin en çarpıcı yabancılaşmalarını eklemlendirir. Kadın ve erkeğin, utanç ve aldırmaçlığın vurgulandığı enteriyörlerde parklar sarılar ve kırmızılar yarattığı gerilimi karşıtlıklar resimsel anlatımları sanatsal kılar.

Çoğunlukla, sahiller resimlenir Aytemur’un fırçasında. Kente ayak uydurmanın simgeleşen bölgeleridir sahiller.

Kenti yaşamak zorunda kalan insanların belli aralıkla kentten “kaçıp” dinlenmeye çalıştıkları, bir anlamda da kent yaşamının vazgeçilmez bir göstergesi olarak gittikleri sahilleri resimler

Resul Aytemur. Deniz ve havuz kenarlarında, düzenli olarak çimlenen alanlarda hareket eden insanlardan, özellikle de kadınların yaşamlarından alınan kesitlerdir bu resimler.

Mayolar, havlular ve özellikle de şemsiyelerin aksesuar olarak kullanıldığı bu anlatımda kadınlar, çoğun yanlarındaki süs köpekleriyle, giydikleri mayoların kataloglarında belirlenen duruşlarla tuvale aktarılırlar.

Parlak sarılar ve şemsiyelerin bulunduğu an, Aytemur imzasıyla özdeş anlamlar kazanır. Şiddetli sarılar ve şemsiyeler başka başka sahillerde başka başka yaşamları vurucu kılar.

Aynı şemsiyeler balıkçıları alır gölgelerine. Evet, balıkçıları... İstanbul'da kente göçün simgesi haline gelmeye başlayan bir kova ve oltayla durulabilecek tüm sahilleri, iskeleleri ve hatta köprüleri dolduran balıkçılar ve yaşam kesitlerini sunan kişilik ayrımları yansır Aytemur tuvallerine. Sıcak ve soğuk renk karşıtlarının fov renklerinin sardığı yağmurluklar, lastik çizmeler, botlar, şapkalar, bir anlamda tüm aksesuar kent sahillerinin, özellikle de İstanbul'un alışlagelen yaşamsal kısıtlıdır. Kimi zaman sandallar da katılır balıkçıların yaşamlarını yansıtan resimlere.

Kent sokaklarında gezinir Aytemur. Otobüs duraklarını, park ve bahçeleri dolaşır diğer insanlarla birlikte. Akademikler'e giderken Beyoğlu'nu gözlemler, penceresinden ıhlamur parkını izler.

Durakta bekleyen gençlerin, günlerini beklentilerle tüketmelerine tanık olur.

Duraklar beklemek anlamına gelir kent insanı için. Yaşamlarının neredeyse yarısını duraklarda bekleyerek ve gelen otobüslerin sıkışan kalabalığı içinde bir yerden bir başka yere giderek geçiren kent insanının simgesidir duraklar. Önce okul sıralarına ulaşmak için beklerler, ardından işlerine, çalışacakları mekanlara ulaşmaya çabalar, saatlerce... Suskun ve bıkkın...

Oysa, gençtirler. Bedenleri, duruşları giyimleriyle çağdaş gençliğin göstergesidirler. Beklemekten başka çareleri olmayan..

Çoğun, doğanın vazgeçilmezliği sarar Aytemur'un tuvallerini..

Kentin giderek sıkıştırdığı kuşattığı dar alanlar haline gelen parklar. İçinde dolaşmanın ürküntü uyandırdığı yalnızlıklardır parklar. Yaşam iş olan kentin yalnızlıklarıdır parklar hafta içinde. Kimi evsizlerin ve işsizlerin kendi soluklarını ve adımlarının seslerini duyduğu boşluklardır. Kentlerin soluk alma merkezleri olma niteliğini taşırlar. Yeşil dokularıyla kirlenen kent havasını solunur kılmaya çabalayan.. Betonlaşan kentlere görsel ve eylemsel anlam katarlar.

Yaşamın mevsimsel değişimlerin hazzı olduğunu duyumsatırlar. Baharı yaşamak, kışın beyazıyla örünmek, sonbaharın yapraklarında yürümek, yazın parlak ışığında arınmak ... Mevsimlerin yarattığı görsel değişimler, bir nefes çekme anında bile, yaşama yeniden sarılış, yarını umutla kucaklamaktır. Bu anları resimler Aytemur. Kışın karın, yazın sıcaklığın ışıklarını, baharın renklerini aktarır tuvallerine.

Renk ve boyanın harmanladığı resimlere...

Boya hamuru Resul Aytemur'un sanatsal anlatımının dokusunu oluşturur. Spatülün izleri, biçimlerin oylumlarına, derinliklerine ve doğal olarak da görselliklerine dönüşür. Spontan bir biçim yaratma eylemine evrilir resim yapma serüveni. Yüze yayılan kalın boya dokusunun, anlık oluşumlarla biçimleniş anlamını taşıyan bir yaratma kurgusu yaratır sanat yapıtını.

Parlak renklerin karşitliğı ve yoğun boya dokusunun gerilimli biçimlenişi Resul Aytemur'ı expressive figürsel yorumlara ulaştırır.

Bir kentli olarak kenti yaşayan bir ressamın yaşama, çevresine sanatsal yaklaşımı olarak yaratılır Aytemur resimleri...

Aralık 2002

Ankara